

บทที่ 3

การบันทึกข้อมูลทางการบัญชี

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ว่ารายการค้ามีผลกระทบต่อสมการบัญชีอย่างไร
2. ผู้เรียนสามารถบันทึกรายการค้าในบัญชีได้ถูกต้อง
3. ผู้เรียนสามารถจำแนกบัญชีเป็นหมวดต่าง ๆ ได้
4. ผู้เรียนสามารถบันทึกรายการในสมุดรายวันทั่วไปได้ถูกต้อง
5. ผู้เรียนสามารถผ่านรายการจากสมุดรายวันไปสมุดแยกประเภทได้ถูกต้อง
6. ผู้เรียนสามารถจัดทำบทดลองและหาข้อผิดพลาดจากการทิ้งบทดลองไม่ลงตัวได้

รายการค้า

- รายการค้า คือ เหตุการณ์ทางการเงินที่มีผลทำให้การดำเนินงานของกิจการซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของผู้เจ้าของ

ตัวอย่างรายการค้า

- เจ้าของกิจการ นำเงินสด หรือสินทรัพย์มาลงทุน
- กิจการกู้ยืมเงินจากบุคคลภายนอก/กิจการอื่น
- การซื้อสินทรัพย์เพื่อใช้ในกิจการเป็นเงินสด/เงินเชื่อ
- การจ่ายค่าใช้จ่ายต่าง ๆ
- การขายสินค้า/บริการ
- การจ่ายชำระหนี้
- การรับชำระหนี้

หมวดบัญชีและสมการบัญชี

1. สินทรัพย์ ใช้หมวดบัญชีแทนด้วยเลข 1 [สินทรัพย์.doc](#)
2. หนี้สิน ใช้หมวดบัญชีแทนด้วยเลข 2 [หนี้สิน.doc](#)
3. ส่วนของเจ้าของ/ทุน ใช้หมวดบัญชีแทนด้วยเลข 3 [ทุน.doc](#)
4. รายได้ ใช้หมวดบัญชีแทนด้วยเลข 4 [รายได้.doc](#)
5. ค่าใช้จ่าย ใช้หมวดบัญชีแทนด้วยเลข 5 [ค่าใช้จ่าย.doc](#)

สมการบัญชี

สินทรัพย์ = หนี้สิน + ส่วนของเจ้าของ

เช่น

☆ นำเงินสดมาลงทุนเปิดกิจการ 10,000

10,000 เงินสด = 0 (หนี้สิน) + 10,000 (ทุน)

☆ นำรถยนต์มูลค่า 600,000 และกู้ยืมเงิน 200,000 มาลงทุน

600,000 , 200,000 = 200,000 + 600,000

(รถยนต์) (เงินสด) = (หนี้สิน) + (ทุน)

การวิเคราะห์รายการค้า

■ ตัวอย่างการวิเคราะห์รายการค้า

รายการค้า	สินทรัพย์	หนี้สิน	ส่วนของผู้ถือหุ้น
1. เจ้าของกิจการนำ สินทรัพย์มาลงทุน	เพิ่ม		เพิ่ม
2. กิจการกู้เงินมา ลงทุน	เพิ่ม	เพิ่ม	
3. ซื้อสินทรัพย์เป็น เงินสด	เพิ่ม ลด		

ตัวอย่างการวิเคราะห์รายการค้า

รายการค้า	สินทรัพย์	หนี้สิน	ส่วนของผู้ถือหุ้น
4. ซื้อสินทรัพย์เป็นเงินเชื่อ	เพิ่ม	เพิ่ม	
5. รับรายได้เป็นเงินสด	เพิ่ม		เพิ่ม
6. จ่ายค่าใช้จ่ายเป็นเงินสด	ลด		ลด

ตัวอย่างการวิเคราะห์รายการค้า

รายการค้า	สินทรัพย์	หนี้สิน	ส่วนของผู้ถือหุ้น
7. เจ้าของกิจการถอนเงินสดไปใช้ส่วนตัว	ลด		ลด
8. จ่ายชำระหนี้ให้เจ้าหนี้	ลด	ลด	
9. รับชำระเงินจากลูกหนี้	เพิ่ม ลด		

รายการเดบิตและเครดิต

- **เดบิต (Debit หรือ Dr.)** คือ รายการทางบัญชีที่อยู่ทางด้านซ้ายของบัญชี
- **เครดิต (Credit หรือ Cr.)** คือ รายการทางบัญชีที่อยู่ทางด้านขวาของบัญชี
- ยอดดุลเดบิต คือ ยอดรวมของจำนวนเงินด้านเดบิต มากกว่าเครดิต

เช่น ยอดเดบิต = 100,000 ยอดเครดิต = 50,000

ดังนั้น ยอดดุลเดบิต = 50,000 (100,000-50,000)

รายการเดบิตและเครดิต

- ยอดดุลเครดิต คือ ยอดรวมของจำนวนเงินด้านเครดิต มากกว่าเดบิต

เช่น ยอดเดบิต = 90,000 ยอดเครดิต = 200,000

ดังนั้น ยอดดุลเครดิต = 110,000

↓
(200,000-90,000)

รายการเดบิตและเครดิต

- กรณียอดด้านเดบิต เท่ากับ ยอดด้านเครดิต เรียกบัญชีนั้นว่า
“สมดุล”

หลักในการบันทึกบัญชี

ด้านเดบิต ใช้สำหรับรายการต่อไปนี้	ด้านเครดิต ใช้บันทึกรายการต่อไปนี้
1. สินทรัพย์ เพิ่มขึ้น	1. สินทรัพย์ ลดลง
2. หนี้สิน ลดลง	2. หนี้สิน เพิ่มขึ้น
3. ส่วนของเจ้าของ ลดลง	3. ส่วนของเจ้าของ เพิ่มขึ้น
4. ค่าใช้จ่าย (เป็นผลทำให้ ส่วนของเจ้าของลดลง)	4. รายได้ (เป็นผลทำให้ ส่วนของเจ้าของเพิ่มขึ้น)

ผังบัญชี

- ผังบัญชี (Chart of Accounts)

ผังบัญชี หมายถึง การจัดบัญชีและกำหนดเลขที่บัญชีให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อใช้ในการอ้างอิงเมื่อผ่านรายการ จากสมุดรายวันทั่วไปไปบัญชีแยกประเภททั่วไป

เช่น บัญชีเงินสด เลขที่ **101**

เลขหน้าแสดงหมวดบัญชี เลขหลังแสดงลำดับบัญชีแต่ละประเภทในแต่ละหมวด

ตัวอย่างผังบัญชี

เลขที่บัญชี	ชื่อบัญชี	เลขที่บัญชี	ชื่อบัญชี
101	เงินสด	106	ค่าใช้จ่าย ล่วงหน้า
102	เงินฝาก ธนาคาร	107	ที่ดิน
103	ลูกหนี้การค้า	108	อาคาร
104	สินค้า คงเหลือ	109	รถยนต์
105	วัสดุ สำนักงาน	110	เครื่องใช้ สำนักงาน

ตัวอย่างผังบัญชี

เลขที่บัญชี	ชื่อบัญชี	เลขที่บัญชี	ชื่อบัญชี
201	ตัวเงินจ่าย	301	ทุน
202	เจ้าหนี้ การค้า	302	กำไรสะสม
203	ค่าใช้จ่าย ค้างจ่าย	303	กำไร ขาดทุน
204	เงินกู้ระยะ ยาว	304	ถอนใช้ ส่วนตัว

ตัวอย่างผังบัญชี

เลขที่บัญชี	ชื่อบัญชี	เลขที่บัญชี	ชื่อบัญชี
401	รายได้ค่าซ่อมแซม/ ขายสินค้า	503	ค่ารับรอง
402	รายได้อื่น ๆ	504	ค่าสาธารณูปโภค
501	ค่าโฆษณา	505	เงินเดือน
502	ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับ ยานพาหนะ	506	ดอกเบี้ยจ่าย

ตัวอย่างการวิเคราะห์รายการค้า

- นาย ก นำเงินสดมาลงทุนเปิดร้านซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า จำนวน **500,000** บาท

เดบิต	เครดิต
เงินสด 500,000	ทุน — นาย ก 500,000

ตัวอย่างการวิเคราะห์รายการค้า

- กิจการนำเงินฝากธนาคาร จำนวน **400,000** บาท

เดบิต	เครดิต
เงินฝากธนาคาร 400,000	เงินสด 400,000

ตัวอย่างการวิเคราะห์รายการค้า

- นาย ก นำอาคารมาลงทุนเพื่อเป็นร้านค้า จำนวน **850,000** บาท

เดบิต	เครดิต
อาคาร 850,000	ทุน-นาย ก 850,000

ตัวอย่างการวิเคราะห์รายการค้า

- ซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์การซ่อม โดยจ่ายเป็นเช็ค จำนวน **10,000** บาท

เดบิต	เครดิต
เครื่องมือและอุปกรณ์การซ่อม 10,000	เงินฝากธนาคาร 10,000

ตัวอย่างการวิเคราะห์รายการค้า

- ซื้อวัสดุสำหรับการซ่อมแซม เป็นเงินสด จำนวน **5,000** บาท

เดบิต	เครดิต
วัสดุสิ้นเปลือง 5,000	เงินสด 5,000

ตัวอย่างการวิเคราะห์รายการค้า

- รับเงินค่าซ่อมแซม เป็นเงินสด จำนวน **10,000** บาท

เดบิต	เครดิต
เงินสด 10,000	รายได้ค่าซ่อมแซม 10,000

ตัวอย่างการวิเคราะห์รายการค้า

- จ่ายค่าโฆษณา จำนวน **8,000** บาท

เดบิต	เครดิต
ค่าโฆษณา 8,000	เงินสด 8,000

ตัวอย่างการวิเคราะห์รายการค้า

- นาย ก นำเงินสดไปใช้ส่วนตัว จำนวน **7,000** บาท

เดบิต	เครดิต
ถอนใช้ส่วนตัว 7,000	เงินสด 7,000

ตัวอย่างการวิเคราะห์รายการค้า

- ซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าให้ลูกค้า แต่ลูกค้าขอค้างค่าซ่อมไว้ก่อน
จำนวน **3,000** บาท

เดบิต	เครดิต
ลูกหนี้ 3,000	รายได้ค่าซ่อมแซม 3,000

ตัวอย่างการวิเคราะห์รายการค้า

- ซื้อวัสดุซ่อมแซมเป็นเงินเชื่อ จำนวน **4,000** บาท

เดบิต		เครดิต	
วัสดุสิ้นเปลือง	4,000	เจ้าหนี้	4,000

ตัวอย่างการวิเคราะห์รายการค้า

- รับชำระค่าซ่อมแซมจากลูกค้าที่ขอค้างไว้ จำนวน **3,000** บาท

เดบิต		เครดิต	
เงินสด	3,000	ลูกหนี้	3,000

ตัวอย่างการวิเคราะห์รายการค้า

- จ่ายเช็คชำระหนี้ค่าวัสดุซ่อมแซมที่ซื้อเชื่อไว้ทั้งหมด จำนวน **4,000** บาท

เดบิต	เครดิต
เจ้าหนี้ 4,000	เงินฝากธนาคาร 4,000

ตัวอย่างการวิเคราะห์รายการค้า

- รับรายได้ค่าซ่อมจากลูกค้าเป็นเช็ค จำนวน **6,000** บาท

เดบิต	เครดิต
เงินสด 6,000	รายได้ค่าซ่อมแซม 6,000

ตัวอย่างการวิเคราะห์รายการค้า

- รับรายได้ค่าซ่อมจากจำนวน **15,000** บาท เป็นเช็คนำฝากธนาคารทันที

เดบิต	เครดิต
เงินฝากธนาคาร 15,000	รายได้ค่าซ่อมแซม 15,000

สมุดรายวัน (Journal)

ความหมาย :-

สมุดรายวัน หรือเรียกว่า สมุดลงรายการขั้นต้น คือ สมุดบัญชีเล่มแรกที่ใช้บันทึกรายการค้าที่เกิดขึ้นตามลำดับก่อน – หลัง แล้วผ่านรายการ (Post) ไปยังสมุดบัญชีแยกประเภท ซึ่งถือว่าเป็น สมุดลงรายการขั้นปลาย

สมุดรายวัน (Journal)

ประเภท :- แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1.สมุดรายวันเฉพาะ (Special Journal) คือ สมุดที่บันทึกรายการขั้นต้นเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เหมาะสำหรับกิจการซื้อขายสินค้า และกิจการขนาดใหญ่ ได้แก่

- 2.1. สมุดรายวันซื้อ ใช้บันทึกรายการซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อ
- 2.2 สมุดรายวันขาย ใช้บันทึกการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ
- 2.3 สมุดรายวันส่งคืนและจำนวนที่ลดลง ใช้บันทึกรายการเกี่ยวกับการส่งคืนสินค้าที่ซื้อเป็นเงินเชื่อ
- 2.4. สมุดรายวันรับคืนสินค้าและจำนวนที่ลดให้ ใช้บันทึกรายการเกี่ยวกับการรับคืนสินค้าที่ขายเป็นเงินเชื่อ
- 2.5 สมุดรายวันรับเงิน ใช้บันทึกการรับเงินสด
- 2.6 สมุดรายวันจ่ายเงิน ใช้บันทึกการจ่ายเงินสด

สมุดรายวัน (Journal)

ประเภท :- แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

2. สมุดรายวันทั่วไป คือ สมุดที่บันทึกรายการขึ้นต้น สำหรับรายการค้าที่ไม่สามารถบันทึกในสมุดรายวันเฉพาะได้ เช่น การเปิดบัญชี ปิดบัญชี การปรับปรุงรายการ การแก้ไขข้อผิดพลาดทางบัญชี เป็นต้น และอาจจะใช้กับกิจการขนาดเล็กที่รายการค้าไม่มาก ที่ไม่จำเป็นต้องมีสมุดรายวันเฉพาะ

ตัวอย่างสมุดรายวันทั่วไป

สมุดรายวันทั่วไป

หน้า.....

วันที่	รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	

ตัวอย่างการบันทึกสมุดรายวันทั่วไป

รายการค้า:- นาย ก. นำเงินสดมาลงทุนเปิดร้านถ่ายเอกสาร

500,000 บาท

สมุดรายวันทั่วไป

หน้า 1

วันที่	รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
2553						
พ.ย. 16	เงินสด	101	500,000	-		
	ทุน-นาย ก	301			500,000	-
	นาย ก.นำเงินสดมาลงทุน					

ตัวอย่างการบันทึกสมุดรายวันทั่วไป

รายการค้า:- นาย ก. นำเงินสด 500,000 อาคาร 2,500,000 และเครื่องถ่ายเอกสาร 700,000 มาลงทุนเปิดร้านถ่ายเอกสาร
สมุดรายวันทั่วไป

หน้า 1

วันที่	รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
2553						
พ.ย. 16	เงินสด	101	500,000	-		
	อาคาร	102	2,500,000	-		
	อุปกรณ์สำนักงาน	103	700,000	-		
	ทุน นาย-ก	301			3,700,000	-
	นาย ก.นำสินทรัพย์มาลงทุน					

บัญชีแยกประเภท (Ledger)

ความหมาย :-

บัญชีแยกประเภท หมายถึง บัญชีที่รวบรวมการบันทึกรายการค้าที่เกิดขึ้นไว้เป็นหมวดหมู่ต่อจากที่ได้บันทึกไว้ในสมุดรายวันทั่วไป เพื่อสะดวกต่อการนำข้อมูลไปใช้จัดทำงบทดลองได้เร็วและประหยัดเวลา ตลอดจนเพื่อให้ทราบผลดำเนินงานและฐานะการเงินของกิจการต่อไป

บัญชีแยกประเภท (Ledger)

ประเภท :- แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. สมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป (General Ledger) เป็นสมุดที่รวบรวมหรือคุมยอดของบัญชีแยกประเภททุกบัญชี ซึ่งใช้บันทึกในการเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ(ทุน) รายได้ และค่าใช้จ่าย ต่อจากการบันทึกลงในสมุดรายวันทั่วไป

2. สมุดบัญชีแยกประเภทย่อย (Subsidiary Ledger) เป็นที่รวบรวมของบัญชีแยกประเภทย่อยของบัญชีคุมยอด (Controlling Accounts) ในสมุดแยกประเภททั่วไป ส่วนใหญ่จะใช้แยกย่อยในส่วนของบัญชีลูกหนี้ และเจ้าหนี้ โดยจะแสดงรายละเอียดลูกหนี้หรือเจ้าหนี้รายบุคคล

บัญชีแยกประเภท (Ledger)

รูปแบบบัญชีประเภท :- มี 2 ชนิด

1. **แบบมาตรฐาน (Standard Account Form)** รูปแบบจะคล้ายตัว T แบ่งเป็น ด้านเดบิต และเครดิต
2. **แบบแสดงยอดคงเหลือ (Balance Account Form)** รายการที่แสดงในบัญชีแยกประเภทจะมีรายการเหมือนกับแบบมาตรฐาน แต่ต่างกันที่ด้านเดบิตและเครดิตอยู่ติดกัน และมียอดคงเหลือเพิ่มเติม

ตัวอย่างสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

แบบมาตรฐาน

ชื่อบัญชี

เลขที่บัญชี

วันที่	รายการ	หน้า บ/ช	เดบิต	วันที่	รายการ	หน้า บ/ช	เครดิต

ตัวอย่างสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

แบบแสดงยอดคงเหลือ

ชื่อบัญชี

เลขที่บัญชี

วันที่	รายการ	หน้า บ/ช	เดบิต	เครดิต	คงเหลือ

การผ่านรายการ

- การผ่านรายการ หมายถึง การนำรายงานที่จัดบันทึกในสมุดลงรายการขั้นต้น (สมุดรายวันทั่วไป) มาจัดแยกเป็นหมวดหมู่ไว้ในสมุดลงรายการขั้นปลาย หรือแยกประเภทต่าง 1 [รูปแบบสมุดรายวันทั่วไป.doc](#)

ตัวอย่างการผ่านรายการ

สมุดรายวันทั่วไป หน้า 1

วันที่	รายการ	เลขที่บัญชี	เดบิต	เครดิต
2553 พ.ย.16	เงินสด ทุน-นาย ก นาย ก.นำเงินสดมาลงทุน	101 301	500,000	- 500,000

วันที่	รายการ	หน้าบ/ช	เดบิต	วันที่	รายการ	หน้าบ/ช	เครดิต
2553 พ.ย.16	ทุน – นาย ก.	50.1	500,000				

เงินสด เลขที่ 101

งบทดลอง (Trial Balance)

- **งบทดลอง (Trial Balance)** หมายถึง งบที่ทำขึ้นเพื่อแสดงยอดคงเหลือของบัญชีต่าง ๆ ทุกบัญชีของกิจการ เพื่อเป็นการพิสูจน์ความถูกต้องของการจดบันทึกรายการค้าลงในสมุดบัญชี ว่าได้บันทึกถูกต้องตามหลักการบัญชีคู่ที่นำมาใช้หรือไม่ โดยรวบรวมบัญชีที่มียอดคงเดบิตไว้พวกหนึ่ง และบัญชีที่มียอดคงเครดิตไว้อีกพวกหนึ่ง ยอดรวมของบัญชีที่มียอดคงเดบิตต้องเท่ากับยอดรวมของบัญชีที่มียอดคงเครดิต นอกจากนี้ยังเป็นการพิสูจน์ความถูกต้องของการบันทึกบัญชี และเป็นการแสดงให้เห็นถึงผลการดำเนินงาน ว่ากิจการมีกำไรหรือขาดทุนจำนวนเท่าใด และการแสดงฐานะการเงินของกิจการว่ามีสินทรัพย์ หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้นจำนวนเท่าใด

งบทดลอง (Trial Balance)

- งบทดลองประกอบด้วยรายการต่าง ๆ ดังนี้
 - หัวของงบ คือ ชื่อกิจการ
 - ชื่องบทดลอง
 - วันที่ทำงบทดลอง
 - ชื่อบัญชี, เลขที่บัญชี, ช่องจำนวนเงินเดบิต, เครดิต

ตัวอย่าง งบทดลอง

ร้านบุญญา
งบทดลอง
วันที่ 31 ธันวาคม 2553

ชื่อบัญชี	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
		บาท	ศ.ต.	บาท	ศ.ต.
เงินสด	101	10,000	-		
เงินฝากธนาคาร	102	55,000	-		
วัสดุสิ้นเปลือง	103	6,500	-		
เครื่องถ่ายเอกสาร	104	400,000	-		
เครื่องคกแกง	105	70,000	-		
เจ้าหนี้	201			25,000	-
ทุน – บุญญา	301			490,205	-
ถอนใช้ส่วนตัว	302	5,000	-		
รายได้จากการถ่ายเอกสาร	401			45,000	-
ค่าเช่าร้าน	501	5,000	-		
ค่าโทรศัพท์	502	405	-		
ค่าน้ำค่าไฟ	503	2,300	-		
ค่าแรงงาน	504	6,000	-		
		560,205	-	560,205	-

ขั้นตอนในการตรวจสอบค้นหาข้อผิดพลาด กรณีงบทดลองไม่ลงตัว

- 1. ตรวจสอบการรวมยอด เดบิต หรือ เครดิต ในงบทดลองใหม่อีกครั้ง
- 2. ตรวจสอบรายชื่อบัญชี และยอดคงเหลือที่ปรากฏในงบทดลองกับบัญชีแยกประเภทบัญชีว่านำมาใส่ช่องผิด หรือจำนวนเงินถูกต้องหรือไม่
- 3. กำหนดเพื่อหายอดคงเหลือของแต่ละบัญชีในสมุดแยกประเภทใหม่
- 4. ตรวจสอบการผ่านรายการจากสมุดรายวันไปยังบัญชีแยกประเภทว่าถูกต้องทั้งรายชื่อบัญชีและจำนวนเงิน
- 5. ค้นหาข้อผิดพลาดในสมุดรายวันทั่วไป